

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบหลายวิธี (Multi-Methods Research Design) กล่าวคือมีทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของเยาวชนกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของเยาวชนในกองบิน 41 ว่ามีความเชื่อและการปฏิบัติตนในด้านพฤติกรรมกระเสยเสยเสย พฤติกรรมทางเพศ และการใช้เวลาว่างเป็นอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้คือ การศึกษาวิเคราะห์บริบทด้านการบริหารของกองบิน 41 ด้านปัญหา ความต้องการ ในด้านพฤติกรรมสุขภาพของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในกองบิน 41 การหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมและการตรวจสอบแนวคิดของเยาวชน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดโครงการและกิจกรรมของเยาวชนเพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลของโครงการ และกิจกรรมที่ทำไป

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่นำมาศึกษาครั้งนี้ คือ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13-21 ปี ที่อาศัยอยู่ในกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 164 คน ผู้ปกครองของเยาวชนในกองบิน 41 และเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมของเยาวชนในกองบิน 41 ซึ่งในการวิเคราะห์ด้านศักยภาพของเยาวชน ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างเยาวชนในกองบิน 41 จำนวน 127 คน จากทั้งหมด 164 คน เพื่อตอบแบบสอบถามในด้านความเชื่อและพฤติกรรมสุขภาพ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทั้งเยาวชน และผู้ปกครองคัดเลือกจากผู้ปกครองของเยาวชนที่ค่อนข้างมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ และสามารถเข้ากระบวนการกลุ่มกับผู้วิจัยได้ตลอดเป็นเยาวชนจำนวน 21 คน โดยเป็นชาย 12 คน หญิง 9 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองจำนวน 16 คน และกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ทำหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมของเยาวชนในกองบิน 41 จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพราะต้องใช้เทคนิคการศึกษาและรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริงครอบคลุมอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากตัวผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่จึงสามารถสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจให้กับชุมชนได้ง่ายและรวดเร็ว แต่ผู้วิจัยก็ตระหนักอยู่เสมอว่าข้อมูลที่ได้นั้น ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับการบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และกระดาษบันทึกเพื่อใช้ในการจดบันทึกข้อมูลและวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม เครื่องมือและวิธีการของผู้วิจัยที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้คือ

1. ตัวผู้วิจัย ซึ่งต้องสร้างบทบาทความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเชื่อใจกัน แต่เนื่องจากผู้วิจัยเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกองบิน 41 ที่อาศัยอยู่เป็นเวลานานจึงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้ที่ให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต กำหนดและตั้งประเด็นคำถาม การบันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

2. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ซึ่งผู้วิจัยสามารถตั้งประเด็นคำถามได้อย่างมีอิสระเพื่อให้ได้คำตอบในส่วนที่ต้องการทราบ ทั้งยังสามารถเจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ได้ เช่น มีวิธีการอย่างไรในการระบายความต้องการทางเพศ ทำไมเยาวชนในปัจจุบันจึงติดยาเสพติดมากขึ้น ในเวลาว่างๆ ของคุณทำอะไรบ้าง เป็นต้น

3. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

- 3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยจะเข้าไปร่วมกิจกรรมกับเยาวชนด้วย โดยทางกองบิน 41 จะจัดกิจกรรมภาคฤดูร้อนและฝึกสอนกีฬาให้แก่กองบิน 41 ทุกปี ผู้วิจัยก็จะเข้าไปร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชน โดยการสังเกต ชักถามและการจดบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เยาวชนแสดงออกมา

- 3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการนี้เพื่อสังเกตห่าง ๆ เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกตัวว่ากำลังถูกสังเกต และถ้าไม่มีผู้วิจัยไปร่วมกิจกรรมหรือเข้ากลุ่มด้วย พฤติกรรมของเยาวชนที่แสดงออกมาจะเป็นอย่างไรบ้าง ต่างจากที่ผู้วิจัยร่วมกิจกรรมด้วยหรือไม่

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยใช้วิธีสนทนากลุ่ม โดยจัดสนทนากลุ่ม เยาวชน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดประเด็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลด้าน พฤติกรรมสุขภาพของแต่ละกลุ่มว่า มีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นกีฬา พฤติกรรม ทางเพศ และการใช้เวลาว่างเป็นอย่างไรบ้าง และมีความคิดเห็นอย่างไร

5. แบบสอบถาม เพื่อให้แสดงความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตัวในด้านพฤติกรรม สุขภาพ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจากการศึกษาจากเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ด้านพฤติกรรมสุขภาพซึ่งประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาศัย กับใคร สถานภาพของบิดามารดา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเชื่อทางสุขภาพ ประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพ มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบมีความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดตรงกับ ข้อความนั้นมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบมีความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดตรงกับ ข้อความนั้น
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ผู้ตอบมีความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดไม่ตรง กับข้อความนั้น
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ผู้ตอบมีความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิดไม่ตรง กับข้อความนั้นมากที่สุด

การให้คะแนน เนื่องจากแบบสอบถามความเชื่อทางสุขภาพ มีลักษณะทั้งทางด้าน บวกและด้านลบ ดังนั้นการให้คะแนนจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความ ดังนี้

	ข้อความด้านบวก		ข้อความด้านลบ	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	4	1	คะแนน
เห็นด้วย	ได้	3	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ได้	2	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	1	4	คะแนน

คะแนนความเชื่อทางด้านสุขภาพ มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 คะแนน มีค่าสูงสุดเท่ากับ 4 คะแนน ผู้วิจัยได้แปลค่าของค่าคะแนนตามแบบประมาณค่า (Rating Scale) เกณฑ์การแบ่งระดับค่าคะแนนมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความเชื่อทางสุขภาพ
3.50-4.00	สูงมาก
2.50-3.49	สูง
1.50-2.49	ต่ำ
1.00-1.49	ต่ำมาก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง เป็นลักษณะถาม ตอบ การปฏิบัติตนในด้านพฤติกรรมดูแลสุขภาพเสพติด พฤติกรรมทางเพศ และการใช้เวลาว่าง

6. เทปบันทึกเสียง ใช้บันทึกเสียงในขณะที่ทำการสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการบันทึกเสียง ซึ่งการใช้อุปกรณ์สำหรับการบันทึกเสียงนี้จะทำให้ผู้วิจัยได้รายละเอียดของการสนทนากลุ่มได้ละเอียดมากขึ้น

7. กล้องถ่ายภาพสำหรับเก็บรวบรวมภาพกิจกรรมต่าง ๆ ของเยาวชน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการทำกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อใช้ประกอบการรายงาน วิจัยและให้สมาชิกในกลุ่มได้เห็นความสัมพันธ์กัน และมีความรู้สึกที่ดีขณะร่วมกิจกรรมด้วยกัน

วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาจากทฤษฎี วารสาร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์
3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบที่กำหนดไว้
4. นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสม ความชัดเจนของข้อความแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามมาทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try out) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองกับเยาวชนที่มีอายุ 13-20 ปี จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยได้เก็บข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบท

การวิเคราะห์ด้านการบริหารของกองบิน 41 ด้านศักยภาพของเยาวชน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เรื่องกระบวนการเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของเยาวชนที่อายุตั้งแต่ 13-21 ปีในกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับความเชื่อทางด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพกับเยาวชนจำนวน 127 คน ส่วนการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของเยาวชน ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มโดยการกระตุ้น ยั่วความคิด ทำทลายความคิดและเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้มีการพูดคุยให้ได้ข้อมูลเพียงพอจากคำถามลักษณะ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ทำไม และเพราะอะไร

2. การหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมและการตรวจสอบแนวคิด

นำผลการวิเคราะห์ด้านการบริหารของกองบิน 41 ศักยภาพของเยาวชน และปัญหาความต้องการของกลุ่มเยาวชนที่ได้มาร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วม โดยการจัดเวทีให้กับเยาวชน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันปรับแนวคิดในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ โดยจัดเวทีแยกทีละกลุ่ม และมีการตรวจสอบความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสุขภาพว่ามีความเข้าใจตรงกันหรือไม่ ถ้ายังเข้าใจไม่ตรงกันต้องย้อนกลับไปจัดเวทีในการปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่จนเข้าใจตรงกัน

3. การกำหนดโครงการ และกิจกรรมโดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC

โดยการจัดให้เยาวชน ได้ร่วมกันระดมสมองเพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ในอดีต/ปัจจุบันของกองบิน 41 และการมองอนาคตเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าต้องการให้เป็นอย่างไร โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการระดมสมองมากำหนดโครงการ และกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหามาตรฐานสุขภาพของเยาวชน

4. การลงมือปฏิบัติ

การจัดโครงการ และกิจกรรม ตามที่ได้จากการเทคนิคกระบวนการ AIC จากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชน นำมาจัดลำดับความสำคัญแล้วจึงเลือกกิจกรรมที่สามารถทำได้ (โดยดูความพร้อมบุคคล เจ้าหน้าที่ งบประมาณ เป็นต้น) นำไปร่วมกันลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่ได้

5. การติดตามและการประเมินผล

การประเมินผลโครงการ และกิจกรรม โดยประเมินผลการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของโครงการ และกิจกรรมว่าผลที่ได้รับตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร โดยการสัมภาษณ์ ชักถาม และการสังเกตเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ และกิจกรรมว่ามีความคิดเห็น ความรู้สึกอย่างไรกับโครงการที่ได้จัดขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองหรือไม่

การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลครบด้วยวิธีการต่าง ๆ จึงมีการตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยได้กระทำพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยมีวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน คือ การสัมภาษณ์ ชักถามบุคคลต่าง ๆ ในคำถามเดียวกันว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง สอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร เพราะอะไร
2. การตรวจสอบข้อมูลในสถานที่ต่างกัน คือในการเปลี่ยนสถานที่ในคำถามเดียวกันนั้น ว่าคำตอบที่ได้จะเหมือนกันหรือไม่อย่างไร เพราะอะไร
3. การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน คือ การเปลี่ยนช่วงเวลาที่ได้รับข้อมูลโดยเก็บข้อมูลในเรื่องเดียวกันแต่ต่างเวลากัน แล้วนำมาตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์บริบท

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการบริหารของกองบิน 41 ด้านศักยภาพวิเคราะห์โดยการตอบแบบสอบถามของเยาวชนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Spss For Windows โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ศักยภาพของเยาวชน โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเยาวชน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลโดยทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ โดยแยกแยะข้อมูลเป็นหมวดหมู่ จัดแบ่งเป็นหัวข้อเพื่อความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ง่ายขึ้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วม และการตรวจสอบแนวคิด

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมและการตรวจสอบแนวคิดของเยาวชน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันปรับแนวคิดในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ โดยจัดเวทีแยกทีละกลุ่ม และตรวจสอบความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสุขภาพให้ตรงกัน โดยทุกครั้งที่เกิดรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะรีบกลับไปทบทวน และเขียนรายละเอียดพร้อมจัดหมวดหมู่ของข้อมูลต่าง ๆ พร้อมกับวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันทุกครั้ง

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากการกำหนดโครงการ และกิจกรรมโดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เทคนิคกระบวนการ AIC ที่ได้จากการระดมสมองร่วมกันของเยาวชน เพื่อให้ได้วิสัยทัศน์ร่วมกัน ในการกำหนดโครงการ และกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมสุขภาพของเยาวชน โดยดูว่าแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น เพราะอะไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการลงมือปฏิบัติ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดโครงการ และกิจกรรมที่ได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าขั้นตอนในการดำเนินงานของโครงการ และกิจกรรมที่ทำไปเป็นอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 5 ข้อมูลจากการติดตามและประเมินผล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการติดตาม และประเมินผลของโครงการ และกิจกรรมที่ทำมีผลที่ได้รับเป็นอย่างไร ได้ผลตรงตามความต้องการในวัตถุประสงค์ของโครงการ และกิจกรรมหรือไม่ และสรุปเป็นผลการดำเนินงาน และนำผลที่ได้ไปเขียนรายงาน